

**CZĘSTO ZADAWANE PYTANIA W SPRAWIE WNIOSKU DO MIĘDZYNARODOWEGO
TRYBUNAŁU KARNEGO
O UZNANIE ODPOWIEDZIALNOŚCI DOSTOJNIKÓW WATYKANU
ZA GWAŁTY I PRZEMOC SEKSUALNĄ JAKO ZBRODNIĘ PRZECIW LUDZKOŚCI**

Q. Czego dotyczy ta sprawa?

13 września 2011 r. Ośrodek Praw Konstytucyjnych (OPK) w imieniu Sieci Osób Pokrzywdzonych Wykorzystywaniem Seksualnym Przez Księża (SNAP) i pięciu indywidualnych powodów wniósł szczegółowy wniosek do prokuratora Międzynarodowego Trybunału Karnego (MTK) z żądaniem wszczęcia śledztwa i postawienia w stan oskarżenia dostojników watykańskich, wśród nich Papieża Benedykta XVI, za udzielanie pomocy, współuczestnictwo, zaniechanie zapobiegania i karania oraz ukrywanie nagminnych i systematycznych tortur, gwałtów i innych form przemocy seksualnej oraz tortur popełnianych na dzieciach na całym świecie. Utrzymujemy, że te czyny przestępcze stanowią zbrodnie przeciw ludzkości w rozumieniu Statutu Rzymskiego MTK.

SNAP jest organizacją pokrzywdzonych, której misją jest ochrona dzieci i oddanie w ręce sprawiedliwości sprawców i ich popleczników, aby zapobiec dalszemu wyrządzaniu przez nich krzywdzeniu dzieciom. OPK reprezentuje SNAP w dążeniu do uznania przez międzynarodowy organ wymiaru sprawiedliwości indywidualnej odpowiedzialności za te zbrodnie.

P. Jaki jest cel tych usiłowañ?

Celem tych starań jest zapewnienie, aby odpowiedzialność poniosły konkretne osoby i aby dzięki temu położyć kres czynom przestępczym o charakterze ciągłym i odstraszyć od nich w przyszłości, ujawniając popełnianie przestępstw seksualnych przez kler i ukrywanie ich przez kościół katolicki oraz pociągnięcie do odpowiedzialności tych, którzy je popełniali, ignorowali, ukrywali lub w inny sposób udzielali pomocy w ich popełnianiu. Starania zmierzają do wzbudzenia ogólnoświatowej reakcji na zbrodnie popełniane na skalę globalną przez kler katolicki, poprzez uznanie indywidualnej odpowiedzialności karnej za nie dostojników Watykanu, którzy ponoszą za to największą winę.

P: Co to jest Międzynarodowy Trybunał Karny (MTK)?

MTK jest pierwszy stałym sądem międzynarodowym, który jest władny ścigać osoby odpowiedzialne za najpoważniejsze zbrodnie o zasięgu międzynarodowym. Sąd powstał oficjalnie 1 lipca 2002 roku, gdy Statut Rzymski, traktat na mocy którego sąd został utworzony, nabrał mocy prawnej. Siedziba sądu znajduje się w Hadze, w Holandii; sąd jest ciałem niezależnym, nie zaś częścią Organizacji Narodów Zjednoczonych. W skład sądu wchodzi 18 obieralnych sędziów i obieralny prokurator, który prowadzi śledztwa i występuje przed sądem. Obecnie prokuratorem jest Argentyńczyk Luis Moreno Ocampo. Jest on pierwszą osobą pełniącą ten urząd, a jego kadencja upływa w czerwcu 2012 r. Sędziowie i prokurator są wybierani przez państwa, które ratyfikowały traktat i które stanowią Zgromadzenie Państw Członkowskich, będące ciałem zarządzającym, nadzorującym i ustawodawczym wobec MTK.

P: Dlaczego OPK składa ten wniosek do MTK?

MTK jest sądem właściwym oraz stanowi właściwe forum dochodzenia i ścigania tych przestępstw, biorąc pod uwagę skalę, zakres i nagminność systemu przemocy seksualnej w kościele katolickim, a także charakter, głębię i powagę szkód fizycznych i umysłowych będących skutkiem zbrodni popełnianych przez osoby obdarzone autorytetem religijnym. Ponadto MTK jest w stanie uwzględnić systemowe uwarunkowania tych przestępstw, które są częstokroć pomijane w postępowaniu przed sądami krajowymi. MTK stanowi też idealne forum do wytoczenia tej sprawy, ponieważ jego statut i regulamin przewiduje wyraźne wytyczne dla skutecznego śledztwa oraz ścigania zbrodni polegających na przemocy seksualnej.

P: Jaki jest zakres właściwości MTK? Jakiego rodzaju przestępstwa jest on władny ścigać? Kogo może sądzić?

MTK jest sądem właściwym dla (1) ludobójstwa, (2) przestępstw przeciwko ludzkości, (3) przestępstw wojennych oraz (4) aktów agresji popełnionych po 1 lipca 202 r. (akty agresji zaczął podlegać właściwości sądu najwcześniej w roku 2017). MTK rozpatruje oskarżenia przeciwko osobom fizycznym, a nie przeciwko państwom. Sprawuje on jurysdykcję w stosunku do przestępstwa popełnionych przez obywateli państw, które ratyfikowały statut MTK oraz popełnionych na terytoriach państw, które ratyfikowały traktat. (We wrześniu 2011 r. Statut Rzymski miał 139 sygnatariuszy i został ratyfikowany przez 117 państw; Stany Zjednoczone podpisały traktat, lecz nie ratyfikowały go). MTK stanowi uzupełnienie organów sądowniczych poszczególnych krajów i może wkroczyć tylko wówczas, gdy dany kraj nie może lub nie chce wszcząć w dobrej wierze śledztwa lub postępowania karnego. Osoby fizyczne nie są zwolnione od odpowiedzialności karnej z tytułu zajmowanych stanowisk, co oznacza, że MTK może wytoczyć proces osobie fizycznej nawet wówczas, gdy działała jako głowa państwa lub pełniąc inne oficjalne stanowisko.

P: W jaki sposób MTK wszczyna postępowanie?

Istnieją tu trzy metody: 1) na wniosek państwa, 2) na wniesiony z urzędu wniosek prokuratora zatwierdzony przez izbę sądu przed wytoczeniem sprawy oraz 3) na wniosek Rady Bezpieczeństwa ONZ. SNAP i OPK zwracają się do prokuratora, aby w tej sprawie wszczął śledztwo z urzędu.

P. Czy właściwość MTK nie ogranicza się tylko do zbrodni wojennych?

MTK został powołany szczególnie do ścigania ludobójstwa, zbrodni przeciwko ludności, zbrodni wojennych oraz aktów agresji. Sąd nie ogranicza się do rozpatrywania przestępstw popełnianych w trakcie działań wojennych. Zbrodnie przeciw ludzkości mogą się wydarzyć w czasie pokoju, np. gdy rząd lub inna organizacja dopuszcza się czynów takich jak tortury, gwałty i inne formy przemocy seksualnej przeciw własnej ludności, na szeroką skalę i w sposób systematyczny. Właściwość sądu nie ogranicza się do przestępstw popełnionych w trakcie działań wojennych, o ile przedmiotowe czyny stanowią zbrodnie przeciwko ludzkości. W istocie u podłoża pojęcia zbrodni przeciwko ludzkości leży zamiar objęcia nim przestępstw przeciwko ludności cywilnej popełnianych na szeroką skalę i systematycznie, gdy nie ma konfliktu zbrojnego, a zatem nie stanowią one zbrodni wojennych. Jako przykłady historyczne można podać nagminne naruszenia praw ludności żydowskiej w Niemczech przed wojną czy naruszenia praw człowieka w Chile przez reżim Pinocheta – tzn. gdy nie występował konflikt zbrojny, lecz rząd albo grupa rządząca dopuszczała się przestępstw przeciwko własnej ludności, takich jak zaginięcia, represje itd.

P. Dlaczego MTK jest sądem właściwym dla przestępstw popełnionych w obrębie kościoła przez jego funkcjonariuszy?

Są to przestępstwa przeciw ludzkości, ponieważ są popełniane nagminnie i systematycznie przeciwko ludności cywilnej. MTK posiada jurysdykcję w stosunku do obywateli i terytoriów krajów, które ratyfikowały statut założycielski sądu,

tn. Statut Rzymski. Wiele czynów opisanych we wniosku zostało popełnionych w krajach członkowskich MTK, w tym w Irlandii, Niemczech, Belgii i Demokratycznej Republice Kongo. Ponadto wiele osób indywidualnie odpowiedzialnych za politykę i praktyki kościoła w odniesieniu do zapobiegania i karania przestępstw seksualnych popełnianych przez księży, to obywatele krajów sygnatariuszy Statutu Rzymskiego; dotyczy to Josepha Ratzingera, obywatela Niemiec, który do roku 2005, zanim został papieżem Benedyktem XVI, stał na czele Kongregacji Doktryny Wiary.

P. Czy MTK nie powinien zajmować się prawdziwie nagminnymi i haniebnymi zbrodniami takimi jak ludobójstwo i tortury?

Sąd zajmuje się najpoważniejszymi czynami przestępczymi. Gwałty na dzieciach i bezbronnych dorosłych, popełniane na całym świecie przez dziesięciolecia za przyzwoleniem i pod osłoną przełożonych, druzgocące dla ofiar, stanowią „systematyczną”, odrażającą przemoc i torturę, a jako takie są zbrodniami przeciw ludzkości. Torturę stanowią czyny, które wyrządzają ofiarom poważną fizyczną lub psychiczną szkodę: cierpienia psychiczne będące skutkiem gwałtu i innych form przemocy seksualnej, jakiej dopuszczają się osoby duchowne wobec dzieci, których skutkiem jest ponadto głębokie poczucie zdrady zaufania, bez wątpienia dorastają do poziomu tortury.

P. Czy tego rodzaju sprawa nie wykracza poza kompetencje i mandat MTK?

Nie. MTK został stworzony głównie po to, aby wprowadzić środki prawne dotyczące spraw szczególnej i powszechnej wagi, takich jak zbrodnie przeciwko ludzkości, o jakich tu mowa. Gwałt i inne formy przemocy seksualnej są wyraźnie zdefiniowane w prawie międzynarodowym, a gdy są popełniane nagminnie i systematycznie lub w ramach szeroko zakrojonych i systematycznych ataków przeciw bezbronny dzieciom i dorosłym, stanowią zbrodnie przeciwko ludzkości. Przepęstwa o charakterze ciągłym popełniane przez kler oraz przestępstwa ukrywane muszą zostać wyświetlone przed sądem, a ich sprawcy muszą ponieść konsekwencje karne.

P. Ale przecież większość tych przestępstw popełniono dawno temu?

Tak, wiele z nich. Lecz ofiary tego rodzaju przestępstw często zgłaszają się dopiero po wielu latach. Tak zwykle bywa ze względu na charakter przemocy seksualnej wobec dzieci i bezbronnych dorosłych, zwłaszcza gdy jej miejscem jest kościół. Jest nader prawdopodobne, że tyleż przypadków przestępstw seksualnych popełnianych przez kler w ostatnich latach nie zostało do tej pory zgłoszonych. Zważywszy, że Watykan tak niewiele uczynił dla zażegnania tego kryzysu, jest rzeczą praktycznie pewną, że setki, a być może tysiące takich czynów zdarza się i jest ukrywanych nawet dziś i że tak będzie nadal.

P. Co to jest odpowiedzialność dowódcy lub zwierzchnika?

Pojęcie odpowiedzialności dowódcy lub zwierzchnika odnosi się do obowiązku zapobieganiu lub karania przestępstw popełnianych przez podwładnych, jaki spoczywa na do dowódcach (w wojsku) lub zwierzchnikach (w organizacjach cywilnych) i stanowi podstawę ich odpowiedzialności karnej, jeżeli go nie dopełnią. Często określa się to jako przestępstwo polegające na zaniechaniu, chociaż należy zauważyć, że osobom wskazanym w niniejszym wniosku zarzuca się, że podejmowały także pozytywne kroki zmierzające do ukrycia przemocy i umożliwienia jej kontynuacji, w ten sposób będąc pomocnikami i współsprawcami przestępstwa. Dostojnicy watykańscy zostali wskazani za indywidualne niedopełnienie obowiązku zwierzchnika, odmawiając podjęcia działań dla zapobieżenia lub ukarania popełnianych czynów. Kościół opiera się na starodawnej, wyraźnej i sztywnej hierarchii z papieżem na czele i na jej niekwestionowanym, utrwalonym prawem do mianowania i odwoływania biskupów i dostojników Watykanu oraz ustanawiania jego wewnętrznych zasad.

P. Kim są osoby wymienione we wniosku?

Kardynał Józef Ratzinger, papież Benedict XVI

Kardynał Ratzinger był dziekanem Kolegium Kardynałów, a w latach 1981- 2005 był prefektem Kongregacji Doktryny Wiary (KDW), ciała znanego dawniej jako „święta inkwizycja”, do którego zadań należy egzekwowanie prawa kanonicznego w części dotyczącej „nadużyć” seksualnych kleru. W 2001 r. papież Jan Paweł II wydał nowe dyrektywy oraz rozszerzył i sprecyzował zakres nadzoru Ratzingera nad przypadkami napaści seksualnych popełnianych przez kler. Jako prefekt KDW, Ratzinger nadał wdrażać utrwaloną politykę kościoła, która dawała pierwszeństwo utrzymywaniu w tajemnicy i ukrywaniu, nawet kosztem cudzej krzywdy.

Jako papież sprawuje on najwyższą i wyłączną władzę nad wszystkimi osobami prawnymi i fizycznymi w kościele, w tym także nad KDW i ponosi ostateczną odpowiedzialność za wytyczne i praktyki kościoła jako całości. Prawo kanoniczne stanowi, że „nie tylko sprawuje [on] władzę nad kościołem powszechnym, lecz także dzięży prymat nad zwykłą władzą wszystkich poszczególnych kościołów i ich ugrupowań”. Według prawa kanonicznego, biskupi i kardynałowie pomagają papieżowi sprawować tę władzę, pełniąc swoje funkcje zgodnie z prawem i normami, które określa wyłącznie papież na mocy swego autorytetu.

Kardynał Angelo Sodano

Angelo Sodano obecnie sprawuje urząd dziekana Kolegium Kardynałów, na którym zastąpił Józefa Ratzingera po jego wyborze na papieża. Poprzednio, w latach 1990-2006 Sodano był watykańskim sekretarzem stanu, to jest jakby premierem państwa kościelnego ze względu na znaczenie, władzę i prestiż tego urzędu. Zadaniem Sodano jako sekretarza stanu było pomaganie papieżowi, najpierw Janowi Pawłowi II, a później Benedyktowi XVI, we wdrażaniu i nadzorowaniu papieskich i kościelnych wytycznych, praktyk, prawa kanonicznego i procedury. Na tych stanowiskach Sodano był władny zapobiegać i karać za gwałty i przemoc seksualną, o których mówił, że to „małostkowe plotki”, lecz zamiast tego kontynuował kościelny obyczaj ukrywania i chronienia drapieżników w sutannach.

Kardynał Tarcisio Bertone

Tarcisio Bertone został następcą Sodano na urzędzie watykańskiego sekretarza stanu oraz pełni urząd Camerlengo. Poprzednio był sekretarzem Kongregacji Doktryny Wiary i podwładnym Józefa Ratzingera. Na każdym z tych stanowisk miał realizować i nadzorować wytyczne kościoła w sprawie przemocy seksualnej księży. Otwarcie odrzucił pogląd, jakoby „biskup miał obowiązek zawiadomić policję w przypadku, gdy ksiądz przyznał się do pedofili”.

Kardynał William Levada

W roku 2005 William Levada został mianowany prefektem KDW i na tym stanowisku miał się zajmować stawianymi księżom zarzutami napaści seksualnych. Poprzednio, w latach 1986-1995 był arcybiskupem diecezji Portland w stanie Oregon, a następnie, w latach 1995-2005, arcybiskupem San Francisco. W okresie 1976-1982 był sekretarzem KDW i przez część tego okresu podwładnym Józefa Ratzingera. Następnie został mianowany dyrektorem wykonawczym Konferencji Biskupów Katolickich w Kalifornii. Podczas pracy w Portland i w San Francisco Levada nadzorował przebieg licznych spraw dotyczących napaści seksualnych ze strony księży.

P. Dlaczego te konkretne osoby są przedmiotem zainteresowania?

Te cztery osobistości zostały wskazane do dochodzenia prokuratorskiego, ponieważ ze względu na swoje stanowiska i zakresy obowiązków oraz akty zaniechania ponoszą największą odpowiedzialność za system przemocy seksualnej w kościele. Wszystko wskazuje na to, że mieli władzę zapobiegania, powstrzymywania i ujawniania przestępstw seksualnych przeciw dzieciom popełnianych przez członków kleru, lecz nie czynili nic lub aktywnie ukrywali te czyny.

P. Czyż hierarchia kościelna nie naprawiła większości zła?

Nie. W kilku krajach zachodnich, pod olbrzymim naciskiem publicznym, w ostatnich latach biskupi przyjęli pisemne wytyczne dotyczące nadużyć kleru. Te wytyczne były bez wyjątku wątpliwe, niejasne, w najlepszym razie tylko

sporadycznie wdrażane lub egzekwowane. Co więcej, to urzędnicy Watykanu osłabili wytyczne opracowane przez biskupów, np. te, które zostały wstępnie przedłożone przez Amerykańską Konferencję Biskupów Katolickich w roku 2002. Często określa się ten dokument jako zasadę „zerowej tolerancji” i stawia się go za wzór, a jednak ani jedna osoba lub diecezja nie została uznana za winną jej naruszenia – a przecież nadal są ofiary, a sprawcy nie zostali ukarani, albo zostali przeniesieni do nowej parafii lub kraju, w ten sposób unikając wymiaru sprawiedliwości. Urzędnicy kościelni nadal nie udzielają informacji władzom cywilnym i stawiają reputację kościoła ponad bezpieczeństwem dzieci. Oprócz nielicznych krajów, hierarchia kościelna nigdzie nie podjęła rzeczywistych kroków, by prawdziwie chronić zranionych, uleczyć ich rany lub wykryć i ujawnić prawdę o przestępstwach seksualnych kleru i o ich ukrywaniu.

P. Czy prokuratorzy w poszczególnych krajach nie mogliby również wnieść podobnych skarg przeciw dostojnikom Watykanu?

W niektórych krajach, mianowicie w tych, gdzie rządzi prawo „powszechnej jurysdykcji”, jest to możliwe, a nawet pożądane. Lecz biorąc pod uwagę skalę, zakres i globalny zasięg kościoła katolickiego oraz skalę przestępstw i krzywd wyrządzonych ofiarom, a także silne dowody na to, że służebnicy kościoła na całym świecie nadal popełniają, ignorują i ukrywają przestępstwa seksualne przeciw dzieciom, MTK jest najbardziej logicznym, odpowiednim i skutecznym forum, aby ujawnić i zapobiec tym niesłychanym napaściom i zdumiewającemu w nich współuczestnictwu, aby zapewnić globalną sprawiedliwość i dać zadośćuczynienie poszkodowanym i ofiarom.

Co możesz zrobić:

Zapewnić, aby winni przemocy seksualnej i istnienia systemu ich ukrywania w kościele katolickim ponieśli odpowiedzialność. W szczególności możesz:

1. Zapisać się do SNAP jako poszkodowany, osoba wspierająca lub informator: <http://www.snapnetwork.org/>
2. Jednym z najskuteczniejszych sposobów działania jest uświadamianie – powiedz swoim znajomym, ogłoś na forum internetowym lub na Facebooku. Hierarchowie kościoła katolickiego muszą ponieść odpowiedzialność za swoje czyny!
3. Wyślij tweet na adres twitter.com/#!/IntlCrimCourt i zażądaj, aby prokurator wszczął wstępne dochodzenie w sprawie tych przestępstw oraz ubiegał się o upoważnienie do przeprowadzenia śledztwa w pełnej skali.

Aby uzyskać więcej informacji na temat skargi wniesionej przez OPK i SNAP przeciw hierarchom kościoła katolickiego, odwiedź <http://www.ccrjustice.org/iccvaticanprosecution>